

NGUYÊN TẮC BẢO TỒN

Các kiến trúc lịch sử bằng gỗ (1999)

(ĐƯỢC HỘI ĐỒNG QUỐC TẾ VỀ DI TÍCH VÀ DI CHỈ (ICOMOS) THÔNG QUA
TẠI ĐẠI HỘI ĐỒNG LẦN THỨ 12 Ở MÊXICO, THÁNG 10/1999)

Mục tiêu của văn kiện này là xác định những nguyên tắc và thực hành cơ bản và có thể áp dụng được trên toàn cầu đối với việc bảo vệ và bảo tồn các kiến trúc lịch sử bằng gỗ với lòng tôn trọng đúng mức ý nghĩa văn hoá của các kiến trúc đó. Kiến trúc lịch sử bằng gỗ đề cập ở đây là tất cả các loại toà sở hoặc công trình xây dựng hoàn toàn hay từng phần bằng gỗ mà có ý nghĩa văn hoá hoặc là bộ phận của một khu vực lịch sử.

Vì mục đích bảo tồn các kiến trúc, các nguyên tắc này:

* Thừa nhận tầm quan trọng của các kiến trúc bằng gỗ ở mọi thời kỳ như là bộ phận của di sản văn hoá thế giới;

* Lưu tâm với tính đa dạng lớn lao của các kiến trúc bằng gỗ;

* Lưu tâm với các loại và chất lượng gỗ khác nhau dùng để xây dựng các kiến trúc đó;

* Thừa nhận tính dễ tổn thương của các kiến trúc xây cất hoàn toàn hoặc từng phần bằng gỗ, do sự mục nát và thoái hoá của vật liệu trong những điều kiện môi trường và khí hậu thay đổi, do dao động của độ ẩm, do ánh sáng, do nấm và côn trùng tấn công, do hao mòn, do hoả hoạn và các tai hoạ khác.

* Thừa nhận tình trạng hiểm hoai ngày càng tăng của các kiến trúc lịch sử bằng gỗ là do tính dễ tổn thương của các kiến trúc đó, sự lạm dụng chúng và sự hẫng hụt về kỹ năng và hiểu biết về kỹ thuật thiết kế và xây dựng truyền thống;

* Lưu tâm bởi về đa dạng của các biện pháp và các xử lý cần có, đối với việc bảo tồn và bảo toàn các tài nguyên lịch sử đó;

* Ghi nhận các nguyên tắc của hiến chương Venice và hiến chương Bura cũng như học thuyết có liên quan của UNESCO và ICOMOS, và tìm cách ứng dụng các nguyên tắc tổng quát vào việc bảo vệ và bảo tồn kiến trúc lịch sử bằng gỗ; và đề xuất những khuyến nghị như sau;

Kiểm tra, Lập bản kê, Lập hồ sơ

1. Trước khi có can thiệp phải được ghi chép cẩn thận tình trạng của kiến trúc và thành phần,

cũng như tất cả các vật liệu dùng để xử lý, đúng như điều 16 Hiến chương Venice và nguyên tắc của ICOMOS về lập Hồ sơ Di tích, nhóm Công trình xây dựng và Di chỉ. Mọi tư liệu thích đáng, bao gồm các mẫu tiêu biểu của những vật liệu thừa hoặc các bộ phận tách ra từ kiến trúc, và thông tin các kỹ thuật và công nghệ truyền thống có liên quan phải được thu thập, liệt kê, đặt ở nơi an toàn và dễ tiếp xúc khi cần. Hồ sơ cũng phải bao gồm những lý do cụ thể khi chọn vật liệu và phương pháp trong việc bảo tồn.

2. Trước khi có mọi can thiệp phải có một chẩn đoán toàn diện và chính xác về điều kiện và nguyên nhân mục nát và khiếm khuyết của kết cấu gỗ. Việc chẩn đoán phải dựa trên cơ sở chứng cứ xác thực, kiểm tra và phân tích tình trạng thực tế và nếu cần, những số đo cụ thể và những phương pháp trắc nghiệm không huỷ hoại. Điều này không có nghĩa là ngăn cản những can thiệp nhỏ cần thiết và những biện pháp khẩn cấp.

Giám sát và bảo quản

3. Một chiến lược đồng bộ về giám sát và bảo quản đều đặn là mấu chốt đối với việc bảo vệ các kiến trúc lịch sử bằng gỗ và ý nghĩa văn hoá của các kiến trúc đó.

Can thiệp

4. Mục tiêu đầu tiên của bảo tồn và bảo toàn là duy trì tính xác thực của lịch sử và tính toàn vẹn di sản văn hoá. Do đó mỗi cuộc can thiệp phải dựa trên những nghiên cứu và đánh giá thích đáng. Các vấn đề rắc rối cần phải được giải quyết theo những điều kiện và nhu cầu thích hợp với sự tôn trọng đúng mức có giá trị thẩm mỹ và lịch sử và tính toàn vẹn hình thể của kiến trúc hoặc di chỉ lịch sử.

5. Mọi can thiệp được đề xuất muốn được ưu tiên phải:

a. Sử dụng các phương pháp và kỹ thuật truyền thống;

b. Có thể chuyển hồi được, nếu như có thể được về mặt kỹ thuật; hoặc

c. Chí ít là không gây trở ngại hoặc cản trở công việc bảo tồn sau này khi nào việc đó trở nên cần thiết;

d. Không cản trở khả năng tiếp xúc sau này với các chứng tích hỗn nhập vào kiến trúc.

6. Can thiệp tối thiểu vào kết cấu một kiến trúc lịch sử bằng gỗ là điều lý tưởng. Trong một số tình thế nhất định, việc can thiệp tối thiểu cũng có thể có nghĩa là việc bảo tồn và bảo toàn kiến trúc đó đòi hỏi phải tháo gỡ toàn bộ hoặc từng phần để rồi sau đó lắp ráp lại, mục đích là có thể tu sửa được các kết cấu gỗ.

7. Trong các cuộc can thiệp, kiến trúc lịch sử phải được coi như là một tổng thể; mọi vật liệu, kể cả các bộ phận khung sườn, các bức đồ, vách mái, sàn, cửa dãi và cửa sổ v.v... phải được lưu ý như nhau. Trên nguyên tắc các vật liệu đang tồn tại phải được giữ lại càng nhiều càng tốt. Việc bảo vệ cũng phải bao gồm cả các thứ trát phủ bề mặt ví như thạch cao, sơn, vữa, giấy dán tường v.v... Nếu cần phải đổi mới hoặc thay thế những thứ đó thì, nếu có thể, cần sao lại kỹ thuật, kết cấu vật liệu gỗ.

8. Mục đích của trùng tu là bảo tồn kiến trúc lịch sử và chức năng chịu tải của kiến trúc đó và nêu bật giá trị văn hoá của nó bằng cách làm rõ ràng tính toàn vẹn lịch sử, tình trạng và thiết kế ban đầu trong giới hạn bằng chứng vật liệu lịch sử còn tồn tại, như đã chỉ ra ở Điều 1 đến 13 của Hiến chương Venice. Các bộ phận tháo dỡ và những thành phần khác của kiến trúc phải được liệt kê, và các mẫu vật đặc trưng phải được thường xuyên lưu giữ trong kho như là một bộ phận của hồ sơ.

Tu sửa và thay thế

9. Trong việc tu sửa kiến trúc lịch sử, có thể dùng các loại gỗ kiến trúc để thay thế song phải tôn trọng đúng mức các giá trị lịch sử và thẩm mỹ hiện hữu, và khi nào việc làm đó để đáp ứng nhu cầu cần phải thay thế những bộ phận hoặc những mảng bị mục nát hoặc bị hư hỏng hoặc là do yêu cầu trùng tu.

Những bộ phận hay mảng mới phải cùng một loại gỗ và cùng chất lượng, hoặc nếu cần thiết, có chất lượng gỗ tốt hơn so với gỗ được thay thế. Và nếu có thể, gỗ thay thế phải có những đặc trưng vật lý khác của gỗ thay thế phải thích hợp với kiến trúc hiện tồn.

Kỹ thuật thủ công và phương thức xây dựng, kể cả công cụ và máy móc sử dụng, phải tương hợp với những thứ được dùng lúc ban đầu. Đinh và các phụ liệu khác phải sao chép đúng các vật liệu gốc.

Để thay thế một mảng nào đó bị mục nát, cần phải sử dụng cách lắp ráp truyền thống để chắp nối mảng mới vào mảng cũ, nếu thao tác này có thể làm được và thích hợp với đặc trưng của kiến trúc được tu sửa.

10. Phải làm thế nào để các mảng hoặc bộ phận mới phân biệt được với các bộ phận các

mảng đang tồn tại. Sao chép lại độ mòn hoặc biến dạng của các bộ phận hoặc mảng được gỡ ra không phải là điều đáng mong muốn. Có thể dùng các phương pháp truyền thống thích hợp hoặc phương pháp hiện đại đã được thử nghiệm để làm giảm sự khác biệt sắc màu giữa bộ phận cũ và bộ phận mới, song phải lưu ý không làm ảnh hưởng hoặc làm hỏng bề mặt của gỗ.

11. Các bộ phận hoặc mảng mới phải được ghi dấu kín đáo, khắc vào gỗ bằng đục hoặc sắt nung hoặc bằng phương pháp khác, để sau này có thể nhận ra được.

Dự trữ rừng lịch sử

12. Cần khuyến khích việc tạo lập và bảo vệ những khu rừng hoặc đất rừng dự trữ có thể cung cấp vật liệu cần thiết cho việc bảo tồn và tu sửa lại kiến trúc bằng gỗ.

Các tổ chức có trách nhiệm bảo tồn và bảo toàn các kiến trúc và di chỉ lịch sử cần phải thành lập hoặc khuyến khích thành lập những kho dự trữ gỗ kiến trúc thích hợp cho việc này.

Vật liệu và kỹ thuật xây dựng đương đại

13. Các vật liệu đương đại, như nhựa Epoxit, và các kỹ thuật đương đại như gia cố thép kiến trúc cần phải chọn lựa và sử dụng hết sức thận trọng, và chỉ trong trường hợp độ bền và kỹ thuật xây dựng đã được chứng thực là thoả đáng qua một thời gian dài. Những dịch vụ công cộng như thiết bị sưởi, hệ thống phát hiện và đề phòng hoả hoạn phải được lắp đặt như thế nào đó để vẫn tôn trọng ý nghĩa lịch sử và thẩm mỹ của kiến trúc hoặc di chỉ.

14. Việc sử dụng hoá chất để bảo tồn phải được kiểm tra và giám sát cẩn thận, và chỉ dùng lúc nào thấy thực sự có lợi, và ở chỗ nào không làm ảnh hưởng đến an toàn công cộng và môi trường và tính hiệu quả lâu dài của nó đã được minh chứng.

Giáo dục và đào tạo

15. Việc tái tạo các giá trị liên quan đến ý nghĩa văn hoá của các kiến trúc lịch sử bằng gỗ thông qua các chương trình giáo dục là một yêu cầu thiết yếu đối với chính sách bảo tồn và phát triển bền vững. Việc xác lập và phát triển các chương trình đào tạo về bảo vệ, bảo tồn và bảo toàn các kiến trúc lịch sử bằng gỗ là cần được khuyến khích, việc đào tạo phải được đặt cơ sở trên một chiến lược toàn diện tụ hội các yêu cầu sản xuất và tiêu thụ bền vững, và bao gồm các chương trình ở cấp địa phương, vùng, quốc gia và quốc tế. Những chương trình phải gửi đến các ngành nghề có liên quan đến loại công việc này và đặc biệt là gửi đến các nhà kiến trúc, quản thủ, kỹ sư, nghệ nhân và các nhà quản lý di chỉ./.